

Jan Tomczak

"Darstellungenes Spiel", Siegfried Krause, Paderborn 1976 : [recenzja]

Collectanea Theologica 47/3, 208-209

1977

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Julius Heuberger chce przyjść z pomocą wszystkim zajmującym się nauczaniem religii i innymi formami duszpasterstwa wśród dzieci i młodzieży. Zachętę do opublikowania książki dostarczyło autorowi interdyscyplinarne seminarium, które się odbyło w Eichstätt, na temat: „Śpiew i uprawianie muzyki w twórczym nauczaniu religii i sprawowaniu służby Bożej wśród uczniów.”

Książka obok dydaktyczno-metodycznych rozważań podaje modele prowadzenia proponowanych zajęć muzycznych z dziećmi i młodzieżą w wieku aż do klasy dziewiątej. Ukazuje muzykę wokально-instrumentalną w nauczaniu religii zgodnie z ramowym programem zachodnioniemieckim. Mówi o instrumentach muzycznych dla dzieci i młodzieży. Opiera się na dorobku niemieckiego kompozytora, pedagoga i dyrygenta nazwiskiem Carl Orff, który jest twórcą oryginalnej metody wychowania muzycznego dzieci. Kładzie w niej nacisk na aktywne uprawianie muzyki przez śpiew i grę na łatwych technicznie instrumentach, głównie perkusyjnych.

Autor idąc za wspomnianą metodą przedstawia, jak na lekcjach religii można tworzyć swobodnie muzykę wokально-instrumentalną. Chodzi tu o improwizowanie muzyki czyli o jednoczesne wymyślanie i wykonywanie muzyki bez bezpośredniego przygotowania. Dzieci mają w tej dziedzinie niemały dar inwencji, który nauczyciel religii powinien pomóc im wydobyc i rozwinąć. Należy jednak pamiętać, że na lekcjach religii celem nie jest rozwijanie uzdolnień muzycznych, lecz prowadzenie do przeżywania i utrwalania treści religijnych przy pomocy środków muzycznych. Książka ukazuje kilka modeli takich improwizacji dla paru roczników dzieci. Proste i łatwe melodie pozwalają skierować główny wysiłek nie na rozwojowe elementy muzyczne, lecz na treści religijne.

Autor proponuje także takie lekcje, których przedmiotem są odpowiednio dobrane pieśni religijne. Radzi zwracać w nich szczególną uwagę na treść, gdyż w nauczaniu religijnym pierwszeństwo ma słowo, a nie oprawa muzyczna. Takie spotkania nie powinny być często przeprowadzane, gdyż mogłyby stać się mało ciekawe i nie wszystkie pieśni nadają się do takiego szczegółowego omawiania. Wiele pieśni jest tak łatwych, że można ich nauczyć w krótkim czasie w połączeniu ze zwykłą lekcją, bez poświęcania im całej godziny. Julius Heuberger podaje kilka modeli takich spotkań opartych na treściach różnych pieśni. Rozpatruje w nich zarówno treść, jak i melodie.

Czytelnik w omawianej książce poznaje raczej przemawiające za wprowadzaniem nowych pieśni i współczesnej muzyki, a także widzi kryteria służące do wyboru pieśni czy piosenek, które są stosowne do używania w służbie liturgicznej lub nauczaniu religii. Książka podaje również uzasadnienia teoretyczne i wskazania praktyczne dla wszystkich, którzy organizują służbę liturgiczną czy paraliturgiczną dla dzieci i młodzieży. Znajdujemy więc w niej praktyczne uwagi na temat muzyki wokально-instrumentalnej w liturgii i w nabożeństwach.

Chociaż omawiana książka uwzględnia zasadniczo warunki zachodnioniemieckie, może jednak w niejednym pomóc także czytelnikowi polskiemu zarówno pracującemu w terenie, jak i przygotowującemu młodych ludzi do takiej pracy.

ks. Jan Tomczak SJ, Warszawa

Siegfried KRAUSE, *Darstellendes Spiel*, Paderborn 1976, Verlag Ferdinand Schöningh, s. 144.

W Niemczech Zachodnich od kilku lat coraz żywszą staje się dyskusja o szkolnych przedstawieniach i dziecięcych teatrach. Mimo jej intensywności i zaplecza naukowego nie udało się do roku 1976 przystosować teorii do praktyki i pokazać, jak wypracowane postulaty mogą być realizowane

w szkole. Ponadto dostrzega się wyraźne zróżnicowanie założeń ideologicznych i wychowawczych. Jedni chcą przy pomocy szkolnych inscenizacji osiągnąć lepsze postępy i wyższą wydajność nauczania. Reprezentują zapatrywania tradycyjne. Inni pragną przez przedstawienia szkolne kształtować świadomość polityczną czy społeczną. Trzeciej grupie chodzi głównie o wytwarzanie u dzieci społeczno-krytycznej świadomości i twórczych sił. Chcą osiągnąć te cele przez współdziałanie dzieci, prowadzące do osobowego rozwoju i współpracy. Celami poznania i działania jest więc krytyczna refleksja, formowanie obrazu rzeczywistości z jej sprzecznościami, a także aktywna i czynna konfrontacja z rzeczywistością i jej problemami, uchwycenie jej mechanizmów. Te osiągnięcia zdobywane w szkolnej inscenizacji mogą się przyczynić do polepszenia stosunków międzyludzkich. Trzecia grupa zainteresowanych dziecięcym teatrem, do której należy Siegfried Krause, widzi zatem dużą rolę wychowawczą w przedstawieniach szkolnych.

Podstawę do rozważań w omawianej książce stanowią sceniczne opracowania przeprowadzone z uczniami, studentami i aktorami w Dortmundzie oraz zebrane doświadczenia dotyczące pedagogicznej roli inscenizacji szkolnych. W pierwszej części autor ukazuje ogólne rozważania o elementarnych formach przedstawienia. Opisuje dowolną i swobodną grę sceniczną oraz inscenizację ujętą w zasady i reguły, których dzieci spontanicznie poszukują i pragną. Swoje zapatrywania stara się zilustrować przykładami. Przy swobodnej grze dzieci są nastawione więcej na tworzenie niż przy grze o bardziej określonych elementach. Krause ukazuje cechy charakterystyczne kilku gatunków przedstawień scenicznych, np. tańca czy pantomimy.

W drugiej części książki rozpatruje podstawy, strukturalną prawidłowość i funkcje elementarnych form przedstawienia. Omawia ruch, który zajmuje naczelną rolę w inscenizacji. Opisuje właściwości różnych ćwiczeń, np. związanych z napięciem wewnętrznym, rozluźnieniem czy odprężeniem. Ukazuje cechy zarówno improwizacji, jak i opracowanych inscenizacji. Kilkanaście stron poświęca omówieniu przedstawienia z zastosowaniem masek oraz cieni chińskich, sylwetek ruchomych rzucających na ekran.

Według zapatrywań autora inscenizacja przeprowadzana w szkole ma za zadanie nie zabawę czy rozrywkę, lecz przede wszystkim wychowanie. Rozwija osobowość, pozwala lepiej zrozumieć mechanizmy życia, rolę człowieka w świecie, dzięki czemu dobrze przygotowuje uczniów do znalezienia swojego miejsca w świecie. Udział dzieci i młodzieży w przedstawieniach scenicznych w charakterze aktorów zmusza ich do refleksji nad sprawami, nad którymi nie zastanawialiby się bez inscenizacji.

Przyznając inscenizacji w szkole znaczenie wychowawcze, autor uwzględnia szczególnie pedagogiczne i dydaktyczne elementy w przeprowadzaniu różnych przedstawień z uczniami. Pokazuje, jak są one zdolne kształtować poznanie, świadomość i zachowanie uczestników.

Nie stworzył nowej metody w przeprowadzaniu inscenizacji. Nie miał takiego celu. Chciał dostarczyć zainteresowanym pewne pogłębienie omawianych zagadnień oraz zachętę do dalszych przemyśleń i realizacji w pracy szkolnej.

ks. Jan Tomczak SJ, Warszawa

Anton GRABNER-HAIDER, *Sprachanalyse und Religionspädagogik. Wissenschaftstheoretische und didaktische Überlegungen*, Zürich—Einsiedeln—Köln 1973, Benziger Verlag, s. 116.

W tym samym 1973 r. wydawnictwo Benziger opublikowało dwie pozycje dotyczące zagadnienia „języka” w pedagogice religijnej. Pierwsza z tych pozycji była wcześniej omawiana w „Collectanea Theologica”. Uka-